

Marta Wawrzyniak

PROGRAM DO NAUCZANIA JĘZYKA NIEMIECKIEGO
NAUCZANEGO JAKO DRUGI JĘZYK
W KLASACH 1–6 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Poznań 2021

Spis treści

Wstęp	3
Ogólna charakterystyka programu	3
Adresaci programu	5
Czas realizacji programu.....	6
Kwalifikacje i kompetencje nauczycieli	7
Wyposażenie klasy i szkoły	8
Cele ogólne ujęte w podstawie programowej kształcenia ogólnego.....	9
Treści nauczania i wymagania edukacyjne	10
Metody, techniki i formy pracy	16
Opis i ocena osiągnięć uczniów	20
Bibliografia	22

Wstęp

Niniejsza koncepcja programowa została opracowana, aby rozszerzyć ofertę edukacyjną nauczania języka niemieckiego w szkołach podstawowych jako drugiego języka obcego po języku angielskim, który – z reguły – jest realizowany jako obowiązkowy na obu poziomach edukacyjnych. Germaniści coraz częściej są pytani przez rodziców o możliwość realizacji drugiego języka nowożytnego od początku edukacji szkolnej. Pomimo zauważenia takiej potrzeby, chęci podjęcia się tego zadania i zaakceptowania go przez rodziców oraz uczniów, a także zgody dyrektora szkoły/organu prowadzącego szkołę, nauczyciele borykają się z trudnością usystematyzowania sposobu nauczania swojego przedmiotu, ponieważ brakuje programu nauczania, który umożliwiałby wdrożenie takiej ścieżki.

Niniejszy program został napisany właśnie w odpowiedzi na ten deficyt. I choć podstawa programowa kształcenia ogólnego zakłada obowiązkowość tylko jednego języka obcego w klasach 1–6 szkoły podstawowej, to przecież nie wyklucza zarazem możliwości realizacji dodatkowego języka obcego na tych etapach edukacyjnych. Na opracowanie tej publikacji wpłynęły także doświadczenia i przekonania nauczycieli, że kontakt z językiem obcym, którego uczniowie uczą się w szkole, powinien być długi, intensywny i nieprzerwany.

Komisja Europejska wspiera i zaleca wczesne rozpoczynanie nauki języków obcych w krajach UE. Podążając za wnioskami szefów państw i rządów Unii Europejskiej, w marcu 2002 roku przyjęto w Barcelonie, że nauczanie przynajmniej dwóch języków obcych powinno się rozpoczynać od bardzo młodego wieku, ponieważ za cel długofalowy stawia się zwiększanie wielojęzyczności do takiego stopnia opanowania danego języka, aby każdy obywatel nabył praktycznych umiejętności porozumiewania się w dwóch językach obcych.

Obecnie, zgodnie z podstawą programową, uczniowie uczą się jednego języka obcego nowożytnego w klasach I–VI szkoły podstawowej, natomiast w klasach VII i VIII – dwóch języków obcych nowożytnych, z czego tego drugiego od podstaw dopiero w wieku 13–14 lat. Od klasy VII uczniowie mogą także realizować nauczanie dwujęzyczne, jeżeli szkoła zorganizuje taką formę kształcenia. Podstawa programowa kształcenia ogólnego gwarantuje także możliwość nauczania języka obcego etnicznego i języka obcego jako języka sąsiada. Nie ma zatem przeciwwskazań do nauczania kolejnego języka obcego, nawet jako drugiego języka obcego, zaraz po języku angielskim.

Ogólna charakterystyka programu

Przewodnią myślą proponowanego programu jest budowanie motywacji ucznia, w tym pozytywnego nastawienia do dalszego uczenia się języka obcego, a także długofalowo – kształtowanie potrzeby uczenia się przez całe życie.

Aby osiągnąć taki cel, należy skoncentrować się na potrzebach emocjonalnych i społecznych uczniów, zwłaszcza w pierwszych latach edukacji szkolnej. To właśnie budowanie poczucia

bezpieczeństwa, tak wyraźnie nadwyrażonego w całym społeczeństwie, również – a może nawet przede wszystkim – wśród dzieci w wieku szkolnym, wydaje się współcześnie najbardziej nagłym wyzwaniem, także w edukacji. Dlatego priorytetowe staje się świadome i konsekwentne kształtowanie kultury otwartości, relacji i wspólnoty w edukacji, będącej swego rodzaju panaceum czy przeciwwagą dla społecznych konsekwencji destabilizacji środowiska rodzinnego uczniów. Gdy edukację zaczniemy postrzegać w ten właśnie sposób, ważniejsze stanie się zapewnienie przestrzeni na empatię, dostrzeganie oraz reagowanie na konkretne stany i trudności natury emocjonalnej, niż koncentrowanie się wyłącznie na poznawczych efektach kształcenia.

Sam sposób realizacji programu przez nauczyciela powinien akcentować bardzo wyraźnie potrzebę osvajania z nowym językiem poprzez osadzanie poszczególnych czynności edukacyjnych w kontekście bliskim dla ucznia, co uczyni go bardziej zrozumiałym i możliwym do dalszego, twórczego wykorzystania. Celem pracy nauczyciela powinno być uzyskanie pozytywnej i spontanicznej reakcji ucznia na pojawiające się w jego życiu codziennym treści językowe, które niejednokrotnie mogą okazać się przecież świetnym bodźcem do dalszych, w tym własnych, częściowo lub w pełni autonomicznych poszukiwań. Jednocześnie w budowaniu uczniowskiej motywacji nie sposób pominąć roli zabawy, o której również nigdy nie powinniśmy zapominać w nauczaniu. Zabawa to nie tylko jeden z najlepszych i najbardziej efektywnych sposobów uczenia się, lecz także gwarancja tego, że uczeń będzie chętnie uczestniczył w zajęciach. I to zarówno w nauczaniu początkowym, jak i w dalszych latach nauki.

Stąd proponowany program nie rekomenduje żadnego konkretnego podręcznika do wykorzystania w trakcie nauki języka niemieckiego. Decyzję o tym, czy i który podręcznik wybrać, pozostawia się nauczycielowi. Program zachęca do korzystania i bazowania na materiałach autentycznych, grach, książkach, czasopiśmie, planszach, karteczkach, produktach wykorzystywanych w życiu codziennym, materiałach opracowanych samodzielnie oraz na pomocach naukowych wypracowanych przez uczniów lub wspólnie z nimi. Współczesna dydaktyka zdaje się coraz odważniej sięgać po nieszablonowe i alternatywne rozwiązania. Jednym z nich jest właśnie tworzenie materiałów dydaktycznych przez uczniów dla uczniów, innym – tworzenie własnego, autorskiego podręcznika przez każdego z uczniów. Może nie będą to materiały tak dobrze dopracowane merytorycznie i graficznie jak te dostępne na rynku, ale ich wartość będzie większa dla uczniów, którzy – jako twórcy – będą mieć poczucie sprawstwa i będą dumni z wykonanego dzieła.

Program zakłada, że po zakończonym etapie edukacyjnym uczeń osiągnie poziom językowy A1, zgodny z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego, który jest uważany za najniższy poziom możliwej do określenia biegłości językowej. Na tym etapie kształcenia uczący się podejmują i prowadzą prostą rozmowę, zadają proste pytania na swój temat oraz na temat miejsca, w którym mieszkają, ludzi, których znają i rzeczy, które posiadają, a równocześnie – sami potrafią odpowiednio zareagować. Uczniowie inicjują proste wypowiedzi w zakresie potrzeb życia codziennego i w odniesieniu do dobrze sobie znanych tematów oraz reagują, odpowiadając na pytania z nimi związane. Jest to więc etap, na którym uczący się nie są już zdani jedynie na ograniczony do konkretnych sytuacji zasób słownictwa, składający się z wyuczonych na pamięć

zwrotów i słówek, lecz taki, dzięki któremu potrafią spontanicznie i twórczo wykorzystać zdobytą wiedzę (P. Bimmel, 2003).

Adresaci programu

Program został napisany głównie dla nauczycieli, którzy uczą języka niemieckiego w klasach 1–6 szkoły podstawowej jako języka nowożytnego równoległego do pierwszego języka nowożytnego.

Jednocześnie jest on też skierowany do uczniów i ich rodziców: ma pomóc rodzicom w zrozumieniu celowości podjęcia przez ich dziecko nauki kolejnego języka obcego bez oczekiwania, że dziecko będzie mówiło pełnymi zdaniami, płynnie – co jest istotne przede wszystkim na początku edukacji. Rodzice mają możliwość nieco lepiej poznać specyfikę nauczania i uczenia się oraz rozwoju mowy. Zwłaszcza na początkowym etapie od rodziców oczekuje się, że nie będą kontrolować, wymagać czy sprawdzać, ale wezmą czynny udział w procesie uczenia się swojego dziecka. Warto uwrażliwiać rodziców, że poprzez poznanie nowego języka dzieci mogą poszerzać horyzonty oraz rozbudzać w sobie ciekawość i zapał do nauki języków. Dodatkowym atutem jest to, że dzięki poznawaniu nowych obyczajów i zwyczajów charakterystycznych dla danego kraju uczą się tolerancji dla innych kultur.

Rolą nauczyciela jest zaproponowanie rodzicom powtarzania treści w formie zabawy, zachęcanie do wspólnego oglądania prac. Rodzic – jako odbiorca tego programu nauczania – powinien nastawić się na celowość spędzania czasu z dzieckiem i pozwolić, żeby dziecko samo opowiedziało czego i jak się nauczyło. Na początkowym etapie nauki dla dziecka jest ważne, aby mogło ono dzielić się nowymi umiejętnościami z rodzicem, który przecież nadal jest najważniejszą osobą w jego życiu. Dziecko chętnie wraca do rodzica, potrzebuje jego wsparcia i akceptacji zarówno w 1 klasie, jak i w 4 klasie szkoły podstawowej, gdy rozpoczyna nowy etap nauki po zakończonym nauczaniu zintegrowanym. Z wielu badań naukowych i spostrzeżeń wiemy, że dzieciom zależy na akceptacji, a najbardziej na akceptacji dorosłych, ponieważ w tym wieku stanowi ona istotne źródło motywacji. Co więcej, uczniowie, głównie w pierwszych klasach szkoły podstawowej, nie potrafią jeszcze utrzymywać długotrwałej motywacji do pracy, dlatego oczekują natychmiastowych wzmocnień, zauważania rezultatów swojego zaangażowania (również w nauce języka obcego). Zatem ważną rolą nauczyciela, ale i rodzica, jest umiejętne i niezbyt szybkie wdrażanie strategii polegającej na umiejętności odraczania nagród, czyli akcentowanie małych, wspólnych sukcesów, całej grupy klasowej, nagradzanie również w typowych, prostych zadaniach (nawet już usystematyzowanego materiału), docenianie wkładu pracy.

Dunn twierdzi, że „jeżeli dzieci nie dostaną tego, na co liczyły w trakcie lekcji, będą zawiedzione. Jeżeli rodzice nie osiągną tego, na co liczyli i nie będą dostrzegali postępów w nauce dziecka, również będą zawiedzeni. Entuzjazm rodziców może motywować, a ich rozczarowanie może się odbić na postawie dzieci” (O. Dunn, za: D. Krzemińska 2009). Dlatego ważne jest, aby rodzice rozumieli, że to nie w pełni uzupełnione ćwiczenia w zeszycie ćwiczeń, posiadanie podręcznika, zapisane strony w zeszycie czy nawet ilość przyswojonego słownictwa są wskaźnikami postępu w nauce i przyswajaniu języka obcego. Dużo ważniejsze, zwłaszcza w pierwszych latach edukacji,

będą: pozytywne, a najlepiej entuzjastyczne podejście dziecka do przedmiotu, chęć dalszego angażowania się oraz ciekawość poznawcza, która często wpływa na to, że dziecko rozbudza w sobie pasję i do przedmiotu, i do nauki. A to w przyszłości może przełożyć się na przyjęcie postawy, dzięki której dziecko uczy się, bo sprawia mu to przyjemność, uczy się dla siebie, a nie dlatego, że to obowiązek.

Czas realizacji programu

Program zakłada dowolną liczbę godzin przeznaczonych do jego realizacji w klasach 1–6 na podstawie równolegle nauczanego pierwszego języka obcego – czyli języka angielskiego, nauczanego 2–3 godziny tygodniowo. Zgodnie jednak z rozporządzeniem MEN z dnia 3 kwietnia 2019 roku w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół „w klasach I–III szkoły podstawowej (I etap edukacyjny – edukacja wczesnoszkolna) podziału godzin w każdej klasie na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne [...] dokonuje nauczyciel prowadzący te zajęcia. W przypadku powierzenia prowadzenia zajęć z zakresu edukacji plastycznej, edukacji informatycznej, edukacji muzycznej, wychowania fizycznego lub edukacji językowej –języka obcego nowożytnego nauczycielom [...] innym niż nauczyciel, któremu powierzono prowadzenie edukacji wczesnoszkolnej, tygodniowy wymiar godzin tych zajęć wynosi dla: [...] edukacji językowej –języka obcego nowożytnego –po 2 godziny w każdej klasie”.

Nie można jednak zapominać, że w pierwszych latach edukacji szkolnej większość uczniów cechuje nieumiejętność skupienia uwagi na jednym działaniu dłużej niż kilka–kilkanaście minut (a współczesne społeczeństwo i jego zwyczaje, w tym głównie te medialne, jeszcze bardziej ograniczają te możliwości). Dlatego niezmiernie ważne wydaje się, aby nauczyciel umiejętnie przeplatał aktywności w trakcie zajęć i wprowadzał zajęcia ruchowe, artystyczne czy różnego typu zabawy, oparte na zasadach integracji sensorycznej i angażujące różne zmysły, co ułatwia zaangażowanie się uczniom o różnych preferencjach stylów nauki.

Warto zarazem rozważyć możliwość zaplanowania zajęć z języka obcego w edukacji wczesnoszkolnej tak, aby odbywały się one na przykład codziennie, ale po 15–20 minut, a naukę języka obcego uczynić kontekstowo zintegrowaną z treściami zajęć danego dnia. Oczywiście wymaga to bardzo ścisłej współpracy wszystkich nauczycieli, ale jednocześnie przekłada się na uzyskiwanie pozytywnych efektów edukacyjnych. Wydaje się to szczególnie istotne w kontekście nauczania języka obcego, który może być przecież nauczany jako pewnego rodzaju tło codziennych wyzwań edukacyjnych uczniów.

Niniejszy program dla II etapu edukacyjnego w klasach 4–6 opracowano dla 2 godziny tygodniowo, jednak jest on możliwy do zrealizowania również przy mniejszej lub większej liczbie godzin. Zgodnie z ramowym planem nauczania dyrektor dysponuje pulą tzw. godzin na dodatkowe zajęcia (decyzja podejmowana przez organ prowadzący) rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, projekty międzyprzedmiotowe itd. Wydaje się to nie tylko doskonałą szansą na otwarcie możliwości na większą integrację treści między poszczególnymi przedmiotami, lecz także na wdrożenie

kontekstowe i projektowe drugiego języka, który – uczony niejako przy okazji – może stanowić doskonałą przeciwwagę dla tradycyjnego, linearnego podejścia do dydaktyki.

Kwalifikacje i kompetencje nauczycieli

Wymagania formalne, stawiane nauczycielom uczącym języka obcego w szkołach podstawowych, są związane z wypełnieniem przynajmniej jednego z poniższych kryteriów:

- dyplom ukończenia studiów magisterskich lub zawodowych filologii obcej lub lingwistyki stosowanej z przygotowaniem pedagogicznym;
- dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium językowego z przygotowaniem pedagogicznym;
- do nauczania języka wyłącznie na etapie kształcenia wczesnoszkolnego (klasy 1–3 szkoły podstawowej): dyplom ukończenia studiów magisterskich dwuspecjalizacyjnych z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej i nauczania języka obcego lub wykształcenia z zakresu nauczania danego języka lub świadectwa egzaminu potwierdzającego taką znajomość na poziomie zaawansowanym oraz świadectwa z zakresu nauczania wczesnoszkolnego lub przygotowania pedagogiczno-metodycznego do pracy z dziećmi.

Patrząc z perspektywy praktyki edukacyjnej dwie pierwsze ścieżki koncentrują się na uzyskaniu przez nauczycieli wysokich kompetencji językowych, natomiast trzecia kładzie nacisk bardziej na uzyskanie kompetencji w zakresie specyfiki pracy z dzieckiem w wieku wczesnoszkolnym. Na pewno warto połączyć oba te podejścia w pracy z uczniami klas 1–6 szkół podstawowych, również poprzez doskonalenie zawodowe, aby zapewnić pełniejsze wsparcie uczniów w zakresie nauczania języka obcego.

Spoglądając na zawód nauczyciela poza wymogami formalnymi na pierwszy plan wyłania się kwestia osobowości. Jaki nauczyciel może być atrakcyjny i wiarygodny dla uczniów? Na pewno taki, który jest autentyczny, z przekonaniem i pasją realizuje swoje cele zawodowe i jest w pełni zaangażowany w poszukiwanie sposobów wzmacniania uczniowskiej, ale i własnej motywacji. Nauczyciel wierny swoim ideałom i wyznawanym wartościom, który potrafi wyznaczyć granice i egzekwować ich przestrzeganie. Równie ważne jest poszanowanie godności każdego człowieka, jego emocji oraz umiejętność budowania głębokich relacji, opartych nie tylko na kwestiach dydaktycznych. Traktowanie zmian i trudnych, nieplanowanych sytuacji jako szansy na własny wzrost. Szukanie nowych sposobów jeszcze lepszego dotarcia do podmiotów życia szkolnego, z którymi współpracuje. Wreszcie umiejętność dostrzeżenia swoich braków, a zarazem –nieustawianie w pracy nad sobą. Wszystko to są cechy, których każdy uczeń będzie szukał w nauczycielu. Tym bardziej, że każdy nauczyciel był, jest i zawsze będzie wychowawcą. Wychowujemy zawsze – niezależnie od tego, czy robimy to świadomie czy nieświadomie. Dlatego tak ważne jest, aby prawdziwie walczyć o zapewnienie jak najbardziej pozytywnych wzorców.

Kompetencje nie są nabywane raz na zawsze, zatem potrzeba permanentnej pracy nad sobą to kwestia priorytetowa. Każda stagnacja w tym, jakże relacyjnym przecież, zawodzie, będzie prowadziła do obniżenia jakości pracy. Jako środek zaradczy można tu wskazać współpracę z

podmiotami środowiska szkolnego. Z uczniami – w ramach działań dydaktycznych, co może i powinno przecież wyrażać się w otwartości na inicjatywę uczniów, próbę spojrzenia na rzeczywistość edukacyjną z ich perspektywy, gotowość podążenia tropem ich zainteresowań i pasji. Z rodzicami – pierwszymi i najważniejszymi wychowawcami swoich dzieci, którzy są dla nauczycieli skarbnicą wiedzy o dziecku i możliwościach jego lepszego poznania oraz odnalezienia sposobów docierania do niego, z którymi wreszcie można (i powinno się) budować wspólny front: łącząc siły, a nie wzajemnie się osłabiając. I wreszcie z innymi nauczycielami – których można inspirować, ale od których przecież warto się też wiele uczyć, we współpracy z którymi można tworzyć wspólne materiały, realizować projekty czy wspólnie prowadzić zajęcia. To właśnie otwarcie się na współpracę i dialog, a nie pozostawanie w osamotnieniu, daje możliwość lepszego dostrzeżenia nie tylko niepokojących schematów, w których funkcjonujemy, lecz także nowych perspektyw.

Wypozażenie klasy i szkoły

Sala lekcyjna, w której odbywają się zajęcia języka niemieckiego, powinna być adekwatnie przystosowana. Jeżeli w tej samej sali lekcyjnej odbywają się zajęcia języka angielskiego, warto, we współpracy z anglistami, zorganizować niemiecko-angielskie kąciki językowe. Cały czas należy mieć na uwadze nauczanie kontekstowe, powiązane z tematami edukacji polonistycznej, matematyczno-przyrodniczej czy artystycznej w nauczaniu zintegrowanym.

Sala lekcyjna musi uwzględniać potrzeby dzieci. Nauczanie języka powinno być wspierane przez wysokiej jakości pomoce dydaktyczne. Młodsze dzieci uczą się inaczej niż ich starsi koledzy. W klasach 1–3 ważne jest, aby odejść od nauczania w ławkach – lub przebywać w nich możliwie jak najkrócej – konieczny jest więc dywan, na który dzieci siadają, kładą się, na którym turlają się i skaczą – czyli wykonują formy aktywności najbardziej typowe dla ich wieku, co też najefektywniej wspomaga proces uczenia się. Kolejnym ważnym elementem są zabawki i przedmioty codziennego użytku, które mogą być gromadzone w wybranym miejscu (półce, szafie, skrzynce), co pozwala na urozmaicenie zajęć (por. np. Lundberg 2007:26-27). Zabawa jest czynnością najlepiej znaną dziecku, stąd sięganie do niej w nauczaniu jest naturalną konsekwencją powyższego postulatu. Kącik zabaw, który na innych zajęciach może pełnić funkcję rekreacyjną, w nauczaniu języka obcego stanowi równoprawny teren, na którym odbywa się nauczanie języka przez rozmaite gry słowne, zabawy ruchowe i słuchanie bajek w wygodnej pozycji oraz w bliższym kontakcie z nauczycielem (zob. też Siek-Pis-kozub 2001:181-185, Siek-Piskozub, Wach 2006). Kontakt z językiem obcym powinien być odbierany przez dzieci jako fascynująca przygoda, w której chętnie wezmą udział. Wszelkie formy ludyczne – zwłaszcza te powiązane z ruchem: piosenki, rymowanki, zabawy, gry językowe i ruchowe, baśnie, w czasie których można wykorzystać rysunki lub maskotki – to formy nauki najbardziej efektywne dla dziecka. Zarówno w klasach 1–3, jak i w kolejnych etapach kształcenia istotne i motywujące jest eksponowanie prac uczniów, plakatów w języku obcym, zdjęć różnych miejsc, kart obrazkowo-słownych na przykład na ścianie lub tablicy.

Dzieci w klasach 4–6 uczą się już inaczej. Odchodzi się od elementu kącika zabaw i odpoczynku na dywanie, a przechodzi do monotonnego siedzenia w ławkach. Warto jednak, zwłaszcza na początku klasy 4, stworzyć takie warunki, aby przejście do innych stylów uczenia się nastąpiło łagodnie. Żeby

móc stosować różne formy pracy (dialog w parach, pracę w grupach) można wykorzystać ławki, ale ustawić je wspólnie z uczniami w różne konstelacje (pary, kwadraty, półkola, koła). Ważne, aby uczniowie się widzieli i mogli na siebie patrzeć, gdy do siebie mówią i słuchają swoich wypowiedzi. Stwarzanie przestrzeni do ruchu nadal jest bardzo istotne. Język mówiony jest powiązany z ruchem i mową ciała. W klasach 4–6 warto też tworzyć miejsca do pracy przy sprzęcie multimedialnym: tu ważne jest dobre nagłośnienie, oświetlenie lub zaciemnienie przy oglądaniu filmów. Jeśli to możliwe – warto zadbać o indywidualne stanowiska pracy przy komputerze.

Niezależnie jednak od etapu edukacyjnego pamiętajmy o możliwości szerszego wykorzystania przestrzeni szkolnej i pozaszkolnej do nauki, także języka obcego. Jeśli zależy nam na tym, żeby połączyć nauczanie z ruchem i zapewnić uczniom odpowiedni kontekst – warto często opuszczać klasę szkolną, aby zwiększać możliwość oddziaływania na wiele zmysłów jednocześnie, kolejny raz łącząc naukę z ruchem i doświadczaniem otoczenia, przyrody oraz typowych sytuacji komunikacyjnych.

Zarówno w klasach 1–3, jak i 4–6 istotne jest także korzystanie z materiałów autentycznych, używanych przez rodzimych użytkowników języka niemieckiego, dlatego dobrym pomysłem jest albo wyposażenie biblioteki szkolnej w czasopisma, książki, baśnie, gry planszowe, pliki audio i wideo oraz inne autentyczne materiały (gazetki reklamowe ze sklepów, ulotki, karty menu z restauracji), albo stworzenie takiej bazy w szafach w sali lekcyjnej, co zapewni szybki i łatwy dostęp do nich. Niektóre wydawnictwa dysponują takimi pakietami – warto pamiętać o tym pamiętać i wygospodarować dla nich takie miejsce w sali lekcyjnej, które umożliwi ich częste wykorzystywanie podczas zajęć.

Cele ogólne ujęte w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Cele ogólne kształcenia i wychowania

Podstawa programowa definiuje zarówno na I, jak i na II etapie edukacyjnym trzynaście zasadniczych elementów ogólnych celów kształcenia. Pozostają one w korelacji z założeniami tego programu nauczania:

- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- formowanie u uczniów poczucia godności osobistej i szacunku dla godności innych osób;
- rozwijanie takich kompetencji jak kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;

- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;
- wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy;
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- ukierunkowanie ucznia na wartości.

Natomiast najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

- sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
- sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego;
- poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
- kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
- rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- praca w zespole i społeczna aktywność;
- aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Treści nauczania i wymagania edukacyjne

Określając wymagania podstawy programowej dla obowiązkowego języka obcego, założono, że „uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów zarówno na I, jak i na II etapie kształcenia”. W programie przyjęto stanowisko, że nauczanie drugiego języka obcego na poziomie klas 1–6 nie wychodzi ponad te założenia i może spełniać je w nawiązaniu do wymagań nauki pierwszego języka.

Cały czas należy brać pod uwagę, że nauczanie języka niemieckiego w klasach 1–3 jest połączone z tematami nauczanyymi w nauczaniu zintegrowanym i nie wykracza poza nie, cały czas uwzględnia się świat poznawczy dziecka. Nie ma też obowiązku realizacji tematów z konkretnego podręcznika. Wybrany podręcznik, wraz z podejmowanymi w nim tematami, dostosowany do liczby godzin w tygodniu, może tylko ułatwiać pracę nauczyciela i stanowić punkt odniesienia, podobnie jak zakresy tematyczne języka angielskiego nauczanego jako pierwszy język obcy. Ważne jest, aby tematyka podejmowana na lekcjach języka niemieckiego była spójna z tematami realizowanymi na edukacji polonistycznej czy każdej innej w nauczaniu zintegrowanym. Warto podkreślić, że w nauczaniu początkowym nie naucza się gramatyki. Do około 10 roku życia dzieci nie mają świadomości

istnienia reguł gramatycznych, jakiegokolwiek próby nauczania czy sprawdzania gramatyki na tym etapie nie przyniosą więc pożądanych efektów.

W klasach 4–6 można również współpracować ściśle czy to z nauczycielem języka angielskiego, czy też z nauczycielami innych przedmiotów, wspólnie realizując określone tematy i treści nauczania. Cały czas należy pamiętać o tym, że nauczanie języka obcego odbywa się spiralnie, przez wielokrotne powtórzenia i może trwać nawet latami. Doboru nauczanych zagadnień gramatycznych należy dokonywać również w taki sposób, aby nauczane struktury umożliwiały realizację najszerszego zakresu wymagań określonych w podstawie programowej. W klasach 4–6 można dobrać zagadnienia tematyczne skorelowane z wybranym podręcznikiem lub adekwatnie do zagadnień gramatycznych stosowanych w klasach 7–8 w nauczaniu języka niemieckiego jako drugiego języka obcego, przy założeniu, że w dalszym etapie nauki będą one utrwalane, przypominane, rozszerzane i nadal stosowane.

Klasy 1–3	Klasy 4–6
Ja i moi bliscy	Człowiek
Moje miejsce zamieszkania	Miejsce zamieszkania
Moja szkoła	Edukacja
Popularne zawody	Praca
Mój dzień, moje zabawy	Życie prywatne
Jedzenie	Żywnienie
Sklep	Zakupy i usługi
Mój czas wolny i wakacje	Podróżowanie i turystyka
Święta i tradycje, mój kraj	Kultura
Sport	Sport
Moje samopoczucie	Zdrowie
Przyroda wokół mnie	Świat przyrody
Świat baśni i wyobraźni	

Wymagania szczegółowe	Klasy 1–3	Klasy 4–6
Słuchanie	<p>Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ reaguje na polecenia; 	<p>Uczeń rozumie ze słuchu bardzo proste, krótkie wypowiedzi (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia), artykułowane wyraźnie w standardowej odmianie języka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ reaguje na polecenia;

	<ul style="list-style-type: none"> o rozumie sens krótkich wypowiedzi, opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, zwłaszcza gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami, dodatkowymi dźwiękami; o znajduje w wypowiedzi określone informacje. 	<ul style="list-style-type: none"> o określa główną myśl wypowiedzi; o określa intencje nadawcy/autora wypowiedzi; o określa kontekst wypowiedzi; o znajduje w wypowiedzi określone informacje; o rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
Czytanie	<p>Uczeń rozumie wyrazy oraz jedno- lub kilkuzdaniowe, bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. historyjki obrazkowe z tekstem, opowiadania):</p> <ul style="list-style-type: none"> o rozumie ogólny sens tekstu, zwłaszcza gdy jest wspierany obrazem lub dźwiękiem; o znajduje w wypowiedzi określone informacje. 	<p>Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):</p> <ul style="list-style-type: none"> o określa główną myśl tekstu; o określa intencje nadawcy/autora tekstu; o określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę); o znajduje w tekście określone informacje.
Mówienie	<p>W zakresie wypowiedzi ustnych uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> o powtarza wyrazy i proste zdania; o tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, np. nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, nazywa czynności; o recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie np. w realizacji małych form teatralnych; 	<p>Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste spójne i logiczne wypowiedzi ustne:</p> <ul style="list-style-type: none"> o opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska; o opowiada o czynnościach oraz wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; o przedstawia intencje i plany na przyszłość; o przedstawia upodobania; o wyraża swoje opinie; o wyraża uczucia i emocje;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
Pisanie	<p>W zakresie wypowiedzi pisemnych uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ przepisuje wyrazy i proste zdania; ○ pisze pojedyncze wyrazy i zwroty; ○ pisze bardzo proste i krótkie zdania według wzoru i samodzielnie. 	<p>Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska; ○ opowiada o czynnościach oraz wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; ○ przedstawia intencje i plany na przyszłość; ○ przedstawia upodobania; ○ wyraża swoje opinie; ○ wyraża uczucia i emocje; ○ stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
Reagowanie	<p>W zakresie reagowania uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia; ○ przedstawia siebie i inne osoby – mówi np. jak się nazywa, ile ma lat, skąd pochodzi, co potrafi robić; ○ zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów; ○ stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza); ○ wyraża swoje upodobania. 	<p>Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ przedstawia siebie i inne osoby; ○ nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie, upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź); ○ uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; ○ wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza z opiniami innych;

		<ul style="list-style-type: none"> o wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; o składa życzenia, odpowiada na życzenia; o zaprasza i odpowiada na zaproszenie; o proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje; o pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; o nakazuje, zakazuje; o wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; o wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, strach); o stosuje zwroty i formy grzecznościowe.
Przetwarzanie	W zakresie przetwarzania tekstu uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych.	<p>Uczeń przetwarza bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> o przekazuje w języku niemieckim podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); o przekazuje w języku niemieckim lub polskim informacje sformułowane w tym języku; o przekazuje w języku niemieckim informacje sformułowane w języku polskim.
Uczeń posiada	podstawowe informacje o krajach, w których ludzie posługują się danym językiem obcym i wie, że ludzie posługują się różnymi językami	podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem niemieckim, oraz o kraju ojczystym, z

	oraz to, że aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka.	uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego oraz świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
Samoocena	Uczeń potrafi określić, czego się nauczył, i wie, w jaki sposób może samodzielnie pracować nad językiem (np. przez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym, korzystanie ze słowników obrazkowych i gier edukacyjnych).	Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki pracy samodzielnej nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku niemieckim).
Technologie informacyjno-komunikacyjne	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. ze słowników obrazkowych, książeczek), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.	Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku niemieckim (np. z encyklopedii, mediów), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
Współpraca	Uczeń współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.	Uczeń współdzieli w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
		Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczowych lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, wykorzystywanie środków niewerbalnych).

Metody, techniki i formy pracy

Nie ma jednej idealnej metody nauczania języka niemieckiego w klasach 1–6. Na pewno warto podzielić ten okres na dwa etapy: klasy 1–3 i stosować dla nich metody oraz techniki nauczania adekwatne do tego etapu rozwojowego oraz klasy 4–6, które należy traktować jako łagodny okres przejściowy, stanowiący wprowadzenie do systemu klasowo-lekcyjnego na dalszych etapach nauczania. Jest wiele metod, z którymi warto się zapoznać, aby wybrać te, w których cele edukacyjne zrealizują zarówno sam nauczyciel, jak i grupa uczących się dzieci. Najczęściej wspomniane metody to: audiolingwalna, reagowania całym ciałem (TPR), naturalna i komunikacyjna.

Zanim dzieci zaczną mówić, powinny się osłuchać z językiem niemieckim. Dlatego ważne jest jak najczęstsze stosowanie języka niemieckiego w trakcie lekcji, uwzględniając przy tym częste powtarzanie, powolne, akcentowane mówienie, pomaganie sobie mową ciała lub wskazywaniem na przedmioty. Stosowanie tej metody zaleca się w nauczaniu we wszystkich klasach 1–6. W sytuacji zmiany nauczyciela uczniowie nadal będą czuć się pewnie i będą rozumieć wypracowane schematy językowe oraz odpowiednio na nie reagować. Wyróbione i utarte zwroty w języku niemieckim, jak pytanie o pogodę, aktualną datę czy samopoczucie, bezpiecznie wprowadza uczniów na teren nowej przygody z obcym dla nich językiem. W początkowym okresie nauki języka obcego dzieci najczęściej tylko słuchają. W ten sposób uczą się rozpoznawać i interpretować obce słowa. Na tym etapie rozwoju dziecko potrzebuje dłuższej fazy percepcji, a więc osłuchania się nie tylko z wyrazami czy strukturami językowymi, lecz także z melodyką i fonetyką języka. Należy o tym pamiętać i nie zaburzać naturalnego procesu przyswajania języka, nie zasypywać dzieci wieloma nowymi słówkami i z nich nie odpytywać.

Również etap 4–6 powinien być spokojny, łagodny i wyważony jeśli chodzi o zakres oczekiwanych reakcji językowych. Aby zachęcić uczniów do zastosowania proponowanych przez nauczyciela zwrotów i reakcji, na początku nauczania powinny zostać wprowadzane piosenki, wiersze, rymowanki, wypowiedziane chórem. Bardzo pomocne są też historyjki czytane i oglądane lub słuchane. Dostarczają one dzieciom wiele materiału językowego bliskiego kontekstowo, a uczniowie mają okazję do przećwiczenia poprawnej wymowy. Dodatkową zaletą opowiadania i słuchania historyjek jest pobudzanie wyobraźni dzieci oraz rozwijanie ich kreatywności.

Lekcje w klasach 1–3 powinny przebiegać według stałego schematu, który daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa. Powinny być one jednak prowadzone dynamicznie, w szybkim tempie i uwzględniać dużo ruchu, tak potrzebnego na tym etapie rozwoju. Nie można przeoczyć takich elementów jak urozmaicanie czasu lekcyjnego oraz spójność z materiałem z nauczania zintegrowanego. Z kolei zajęcia w klasach 4–6 może już cechować większa autonomia działań uczniów, której dobrym przykładem realizacyjnym jest metoda projektów.

Istotne znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w przyszłości ma doskonalenie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, także w ramach edukacji zdalnej. Zastosowanie metody projektów, oprócz wspierania w kształtowaniu

wspomnianych kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów samodzielność, przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych. Metoda projektów zachęca uczestników do przejęcia odpowiedzialności za własne uczenie się, co stwarza uczniom warunki do indywidualnego kierowania tym procesem, planowania kolejnych działań, organizacji własnej pracy czy świadomej samooceny. Projekty mogą mieć charakter międzyprzedmiotowy, angażujący środowisko rodzinne uczniów i być przykładem zaangażowania się w animowanie życia w środowisku lokalnym. Podczas pracy nad projektami uczniowie powinni mieć zapewnioną pomoc nauczyciela – mentora. Nauczyciele, którzy korzystają z metody projektu, mają większą szansę na indywidualizowanie nauczania i dostosowania wymagań do potencjału oraz możliwości konkretnego ucznia. Decyzje odnośnie do wyboru treści, które będą realizowane metodą projektów, może podejmować nauczyciel samodzielnie, w porozumieniu z uczniami lub z nauczycielami innych przedmiotów. Ta metoda może być realizowana zgodnie z zapotrzebowaniem, np. przez tydzień, miesiąc, semestr czy nawet cały rok. W organizacji pracy szkoły można uwzględnić również założenie, że w określonym czasie w szkole zajęcia nie są realizowane na podstawie systemu klasowo-lekcyjnego, ze ścisłym podziałem na przedmioty i klasy, lecz są one realizowane metodą projektów, także w grupach różnowiekowych.

Atrakcyjnym motywatorem w zakresie nauki języków obcych jest zarówno dla dzieci, jak i nauczycieli nawiązywanie współpracy z dziećmi i nauczycielami ze szkół zagranicznych, co umożliwia m.in. udział w programie eTwinning. Program ten promuje wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedszkolach i szkołach europejskich, czyli ich zastosowanie dla dzieci i uczniów w wieku od 3 do 19 lat. Uczniowie i nauczyciele szkół partnerskich wykorzystują technologie informacyjno-komunikacyjne do współpracy ponad granicami. Przez realizację projektu z bliźniaczą szkołą uczniowie nie tylko otwierają się na świat i poznają inne kultury, ale nade wszystko mają możliwość posługiwania się żywym językiem w naturalnym, a nie dydaktycznym, kontekście. Poznają rówieśników z innych krajów, z którymi komunikują się na początku za pomocą zdjęć, obrazków, potem – pojedynczych wyrazów, a w końcu – prostych zdań. Chęć nawiązania kontaktu z dziećmi z innego kraju za pomocą listów, wiadomości e-mail oraz mediów może być świetnym bodźcem uruchamiającym motywację do pracy. Wykorzystywanie umiejętności komunikacyjnych w rzeczywistym kontekście wzmacnia uczniów w podejmowaniu wysiłku edukacyjnego oraz ukazuje realne korzyści wynikające z uczenia się języka obcego.

Do wybranych technik, które można stosować w edukacji zintegrowanej oraz w dalszych klasach szkoły podstawowej należą (podział za Andrukowiczem, 2001):

- techniki erotematyczne, np. rozmowa kierowana, dialog, dyskusja;
- techniki akromatyczne, np. wykład, praca z książką, nauczanie programowane;
- techniki medialne, np. audycja telewizyjna/radiowa, praca z komputerem;
- techniki empiryczne, np. obserwacja, eksperyment, sondaż diagnostyczny;
- techniki ćwiczeniowe, np. ćwiczenia operacyjne, czynnościowe;
- techniki projektów;
- techniki dramy, np. inscenizacja, symulacja;
- technika odroczonej ewaluacji, np. burza mózgów, synektyka;

- techniki komunikacji interpersonalnej, np. kalambur wyrazowy, sygnałowy, obrazowy, werbalny, pozawerbalny, twórcze słuchanie, emocjonalna ewaluacja;
- techniki relaksacyjne;
- techniki wizualizacyjne, np. kooperacja skojarzeń, gdybanie;
- techniki ekspozycyjne, np. budowanie nastroju;
- techniki stosowane w edukacji zintegrowanej są zbieżne z technikami stosowanymi w nauczaniu języka obcego, wykorzystują one podobne lub takie same zasady ich stosowania, a nawet nazywania, np. projekt, drama, dialog, kalambur, odgadywanie.

Techniki i formy pracy	Klasy 1–3	Klasy 4–6
Rozwijania rozumienia ze słuchu	<ul style="list-style-type: none"> ○ dopasowywanie obrazka; ○ porządkowanie obrazków; ○ reagowanie całym ciałem; ○ zadania prawda/fałsz; ○ rysowanie/zaznaczanie obrazków. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Przed słuchaniem tekstu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z obrazkiem (np. odpowiedzi na pytania: Kto? Gdzie? Co robią osoby przedstawione na obrazku?); ▪ wprowadzenie wyrazów kluczowych występujących w tekście; ▪ zebranie skojarzeń do tematu występującego w tekście w formie asocjogramu. ○ W trakcie słuchania tekstu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ określanie czasu, miejsca, osób, zdarzenia; ▪ porządkowanie kolejności obrazków zgodnie z treścią tekstu; ▪ prawda/fałsz; ▪ uzupełnianie luk; ▪ odpowiedzi na pytania; ▪ rysowanie lub zaznaczanie obrazków według wskazówek usłyszanych w tekście. ○ Po wysłuchaniu tekstu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ odgrywanie scenek z dialogu na podstawie modelu dialogu; ▪ odgrywanie scenek o treści zbliżonej do wysłuchanych.

Rozwijania sprawności mówienia	<ul style="list-style-type: none"> o powtarzanie za nauczycielem; o odgrywanie ról; o odpowiadanie na pytania; o odgrywanie scenek; o recytacja wierszy; o prezentacja piosenek. 	<ul style="list-style-type: none"> o ćwiczenia „łańcuszki” (pytanie – odpowiedź – pytanie itd.); o odgrywanie dialogów; o praca w parach i grupach zakończona przedstawianiem wyników na forum klasy.
Rozwijanie fonetyki i wymowy	<ul style="list-style-type: none"> o powtarzanie; o wyklaskiwanie; o słuchanie nauczyciela i nagrań; o śpiewanie piosenek; o recytowanie wierszyków, rymowanek. 	<ul style="list-style-type: none"> o słuchanie nagrań rodzimych użytkowników języka; o zaznaczanie w tekście usłyszanego słowa; o rozpoznawanie i imitowanie dźwięków; o powtarzanie łańcuszków językowych; o słuchanie i powtarzanie wyrazów i zdań (chórem, w grupach, w parach, indywidualnie); o powtarzania wyrazów pogrupowanych według określonego kryterium fonetycznego; o śpiewanie piosenek; o powtarzanie rymowanek; o głośne czytanie tekstów.
Przygotowujące i rozwijające sprawność pisania	<ul style="list-style-type: none"> o pisanie po śladzie; o uzupełnianie znanych wyrazów literami; o przepisywanie wyrazów. 	<ul style="list-style-type: none"> o uzupełnianie luk; o uzupełnianie asocjogramów; o pisanie tekstu według podanego wzoru; o wpisywanie tekstu do chmurek w komiksie; o pisanie krótkich tekstów użytkowych; o odwzorowywanie; o tworzenie wyrazów z rozsypanki literowej; o uzupełnianie brakujących liter; o podpisywanie obrazków; o krzyżówki.
Wprowadzanie do czytania i rozwijanie sprawności czytania:	<ul style="list-style-type: none"> o śpiewanie piosenki i śledzenie tekstu wzrokiem; 	<ul style="list-style-type: none"> o Przed czytaniem tekstu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z obrazkiem (np. odpowiedzi na pytania:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ łączenie ilustracji ze słowem; ○ dopasowywanie tytułów do obrazków; ○ podkreślanie słów; ○ odgrywanie ról; ○ zabawy w literowanie słów, liczenie liter, głosek; ○ zrobienie książeczki z alfabetem i ilustracjami; ○ wisielec; ○ krzyżówki; ○ agrafka. 	<p>Kto? Gdzie? Co robią osoby przedstawione na obrazku?);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zebranie skojarzeń do tematu występującego w tekście w formie asocjogramu. <ul style="list-style-type: none"> ○ W trakcie czytania: <ul style="list-style-type: none"> ▪ określanie czasu, miejsca, osób, zdarzenia; ▪ dopasowywanie tytułów do tekstów; ▪ podkreślanie słów-kluczy; ▪ porządkowanie kolejności obrazków zgodnie z treścią tekstu; ▪ prawda/fałsz; ▪ uzupełnianie luk; ▪ wskazywanie miejsc w tekście, z których pochodzi dana informacja. ○ Po przeczytaniu tekstu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pisanie dalszego ciągu tekstu; ▪ odgrywanie ról (przejęcie ról osób występujących w tekście).
--	--	--

Opis i ocena osiągnięć uczniów

W edukacji wczesnoszkolnej (klasy 1–3 szkoły podstawowej) obowiązuje ocenianie opisowe. Całość tej oceny jest budowana na podstawie dogłębnej obserwacji oraz oceny efektów pracy ucznia, zebranych przez nauczyciela w całym procesie dydaktycznym. Oczywistą korzyścią pracy nauczyciela-wychowawcy w zintegrowanym systemie nauczania jest dłuższy czas przebywania z uczniem i możliwość systematycznej obserwacji. Nie musi to jednak dotyczyć nauczyciela, który uczy języka obcego. Dlatego tak ważne wydaje się również planowanie spotkań z dziećmi w taki sposób, aby mogły trwać krócej, ale odbywać się częściej – najlepiej codziennie.

Szczególnie istotne, już od pierwszych lat pracy szkolnej dzieci, jest stosowanie oceniania kształtującego – podkreślającego postęp i osiągnięcia ucznia (z wykorzystaniem karty indywidualnej pracy ucznia, karty obserwacji ucznia, portfolio z pracami uczniów, oceny słownej). Warto zadbać o przestrzeń spotkań z dzieckiem, ale także z jego rodzicami, aby przekazywanie

informacji zwrotnej, wraz z niezbędnymi wzmocnieniami i wskazaniem do dalszej pracy, odbywało się w sprzyjającej temu atmosferze. Coraz bardziej kluczową kwestią wydaje się też konsekwentne akcentowanie roli samooceny ucznia, wdrażania go do samodzielności i odpowiedzialności za własne działania, pozwalanie na autonomię w zakresie rozpoznawania własnych mocnych i słabych stron i wspieranie go w jego edukacyjnych wyzwaniach bardziej z pozycji mentora, czy nawet tutora, niż nauczyciela. Takie podejście może pomóc uczniowi przejąć kontrolę nad własnymi działaniami oraz wykształcić w nim motywację, której podstawą nie będzie lęk przed oceną, lecz budowanie akceptacji samego siebie.

W przedmiotowym modelu nauczania języka obcego nauczyciel, gdy spotyka się z uczniami dwa razy w tygodniu, może wykorzystać wymienione sposoby oceniania już w bardziej ograniczonym zakresie. Do tego pojawia się obowiązek wystawiania ocen, co może prowadzić do spadku motywacji i lęku przed oceną. Bardzo ważnym aspektem oceniania jest minimalizowanie lęku czy stresu, który przy tej okazji może towarzyszyć uczniom. Warto stosować takie metody i techniki oceniania, żeby dziecko, ocenianie np. w ramach zabawy czy wyniku pracy grupowej, odbierało to jako pewne zwieńczenie świetnie spędzonego czasu – bez niepotrzebnych emocji i napięcia, które często mogą się pojawić przy ocenianiu. Uczeń może przecież zostać oceniony niejako przy okazji, z właściwym, pełnym wsparciem, komentarzem, przy okazji rozmowy z uczniem, który będzie wtedy mógł sam podsumować efekty swojej pracy i wyciągnąć dla siebie odpowiednie wnioski – tym bardziej jeśli do takiej praktyki samooceny będzie wdrażany od pierwszych lat życia szkolnego.

W trakcie ustnego sprawdzania postępów pracy uczniów uwaga nauczycieli powinna być skierowana na treść, a nie na formę wypowiedzi językowych dzieci. Nie jest dobrą praktyką poprawianie błędów gramatycznych, czy błędów wymowy dzieci w trakcie ich wypowiedzi. Zamiast tego należałoby raczej powtarzać ich wypowiedzi w prawidłowej formie, tak aby usłyszały ich bezbłędną wersję. Zdecydowanie ułatwia to uczniowi utrzymanie poczucia własnej wartości na odpowiednio wysokim poziomie i podtrzymanie motywacji do pracy nawet przy pojawiających się trudnościach. Tu jednak może wystąpić jeszcze jedna trudność – nawet jeśli nauczyciel doskonale rozumie, że ocenianie jest kwestią wrażliwą i nie każdy tak samo łatwo poradzi sobie z konkretną oceną, warto, by pamiętał też o konieczności podjęcia pracy z rodzicami. Dla spójnego działania bliskich dziecku dorosłych i zapewnienia mu poczucia bezpieczeństwa kluczowe wydaje się, aby podejście rodziców do oceniania również nie było nacechowane zbyt wygórowanymi oczekiwaniami, intensywnymi stanami emocjonalnymi czy porównywaniem z koleżankami i kolegami z klasy. To bardzo ważna część współpracy z rodzicem, której nie powinno się pomijać ze względu na chęć uniknięcia potencjalnej sytuacji konfliktowej. Konflikt to zawsze szansa na zbudowanie czegoś lepszego, a chowanie głowy w piasek jest jak ignorowanie problemów, które przecież dzięki temu i tak same nie znikną.

Bibliografia

Andrukowicz W., *Edukacja integralna*, 2001.

Bielicka M., Olpińska-Szkiełko M., *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania. Niemiecki zbliża*, 2020.

Bimmel P., *Lernautonomie und Lernstartegien*, 2003.

Bogucka M., *Język obcy w edukacji wczesnoszkolnej* [w:] Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.

Goethe Institut, *Niemiecki ma klasę*, 2017.

Komorowska H., *Programy kształcenia w nauczaniu ogólnym i w kształceniu językowym*, 2006.

Krzemińska D., *Wczesne rozpoczynanie nauki języków obcych 2009* [w:] Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.

Niebrzydowska B., *Program nauczania języka niemieckiego II etap edukacyjny*, 05. 2021.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego – szkoła podstawowa język nowożytny.

Siek-Piskozub T., *Nauczanie dzieci języków obcych w wieku wczesnoszkolnym* [w:] Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.

Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.

Sroka K., *Program nauczania języka niemieckiego dla klas 1–3 szkoły podstawowej, I etap edukacyjny*, 08. 2021.

Stec M., *Nauczyciel języka obcego w edukacji wczesnoszkolnej* [w:] Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.

Wieszczczyńska E., *Psychorozwojowe uwarunkowania wczesnej edukacji językowej* [w:] Sikora-Banasik D., *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych*, 2009.